

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

- обміну інформацією між суб'єктами фінансового контролю для боротьби з взаємопов'язаними між собою фінансовими правопорушеннями в сфері охорони здоров'я;
- формування єдиних методологічних і методичних основ діяльності суб'єктів фінансового контролю в сфері охорони здоров'я;
- забезпечення ефективності роботи суб'єктів державного фінансового контролю в сфері охорони здоров'я.

Список використаних джерел

1. Оспіщева В.І. Фінанси. Навч. посіб. / О.П. Близнюк, Л.І. Лачкова, В.І. Оспіщева та ін.; За ред. В.І. Оспіщева. – К.: Знання, 2006. – 415 с
2. Стефанюк І.Б. Фінансовий контроль: визначення поняття і системи [Текст] // Економіка. Фінанси. Право. – 2007.
3. Наказ Головного контролально-ревізійного управління України та Державної податкової адміністрації України від 22.12.2001

№143/514 (із змінами) «Про затвердження порядку взаємного інформування органів державної контролально-ревізійної служби України та органів державної податкової служби України про факти фінансових порушень та вжиті заходи» // [Електрон. ресурс]: режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0030-02.

4. Порядок обміну інформацією між Міністерством фінансів України та Державною податковою адміністрацією України, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2006 №317 (в редакції наказу Міністерства фінансів України від 12.09.2006 №888) // [Електрон. ресурс]: режим доступу: www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=322595&cat_id=322535.

5. Наказ Державного казначейства України та Головного контролально-ревізійного управління України «Про окремі питання взаємодії органів Державного казначейства України та державної контролально-ревізійної служби в Україні» від 27.12.2006 №352/420 // [Електрон. ресурс]: режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0010-05

П.П. МАЗУРОК,

д.е.н., професор, Криворізький національний університет,

А.М. ХАРИТОНОВА,

асpirант, Криворізький національний університет

Окреслення взаємозв'язку понятійних категорій «економічно активне населення» та «людський потенціал»

У статті досліджено існуючі наукові позиції на зміст поняття «економічно активне населення», визначено його взаємозв'язок з економічною категорією «людський потенціал» та надано авторське бачення його змістової характеристики з окресленням встановлених переваг.

Ключові слова: економічно активне населення, людський потенціал, ринок праці, робоча сила, трудовий потенціал, працездатне населення, безробіття, Міжнародна організація праці.

В статье исследованы существующие научные позиции содержания понятия «экономически активное население», определена его взаимосвязь с экономической категорией «человеческий потенциал» и представлена авторская позиция его содержательной характеристики с описанием установленных преимуществ.

Ключевые слова: экономически активное население, человеческий потенциал, рынок труда, рабочая сила, трудовой потенциал, трудоспособное население, безработица, Международная организация труда.

This article explores the current scientific position on the meaning of «economically active population», defined by its relationship to the economic category of «human potential» and given the author's vision of its essential features of a definition set of advantages.

Keywords: *economically active population, human potential, labor market, labor, labor potential, working-age population, unemployment, international labor organization.*

Постановка проблеми. Сучасна Україна потерпає від трансформаційно економічних змін розвитку суспільства, що має негативний вплив на людський потенціал. Така ситуація пояснюється суттевими економічними коливаннями, які викликані ринковими регуляторами, що були обрані за основу розвитку країни. Як показує час, людський потенціал України досить повільно адаптується в ринковій ніші, а, як наслідок, наяву: диспропорції на ринку попиту і пропозиції робочої сили; низький рівень доступності до отримання відповідного кваліфікаційного рівня; недостатня та неврегульована законодавством соціальна захищеність населення; значний рівень міграції інтелектуальної частини нації та достатньо високий рівень зубожіння населення. Реалії сьогодення свідчать про відсутність дієвої соціально-економічної політики, здатної поліпшити спадщину останніх двох десятиліть розвитку людського потенціалу.

Існує нагальна проблема термінового вирішення, яка за змістом характеризується доцільністю та необхідністю переосмислення ролі людського потенціалу в Україні, можливістю реалізувати його навички, вміння та досвід в тих умо-

вах, які на даний час притаманні розвитку України. Без вирішення поставленої проблеми суттєво уповільнюється достатньо якісні та змістовні реформаторські дії в Україні, знижується якісна риса функціонування ринку праці, що призводить до наявного невикористаного людського потенціалу, здатного змінити ситуацію на краще.

Ключовим напрямом вирішення поставленої проблеми, ми вважаємо, має стати активізація дій законотворчих органів у країні, політиків, науковців та фахівців соціально-економічної сфери в контексті формування дієвої наукової платформи розвитку тієї частини людського потенціалу, яка складає економічно активне населення.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Чисельні наукові праці свідчать про наявний пріоритет в економічних дослідженнях проблем розвитку людського потенціалу та функціонування ринку праці з різних аспектів. На достатньому рівні активізувалися проблеми дослідження людського потенціалу, трудового потенціалу, людського ресурсу, людського фактору, проте вивчення проблем економічно активного населення як представника людського потенціалу проводилося в кращому випадку в сукупності із зазначеними категоріями даного профілю дослідження. Варто відмітити достатньо вагомий внесок у розвиток людського потенціалу та ринку праці таких науковців, як: П.П. Мазурок [1], А.В. Коровський [2], С.Г. Климко, В.М. Пригода, В.О. Сизоненко [3], А.В. Калина [4], О.А. Грішнова [5], С.М. Чистов, А.Є. Никифоров, Т.Ф. Куценко, А.Г. Ягодка [6], Л.С. Дорошенко [7], Ю.Н. Іванов, С.Е. Казарінова, Г.Л. Громишко, А.М. Воробйов [8], А.Г. Савченко, Г.О. Пухтаєвич, О.М. Тітьонко [12], та інших. У своїх працях вчені окреслюють ключові та нагальні питання функціонування ринку праці, відображають рольовий фактор людського потенціалу та розкривають теоретичні і прикладні аспекти формування його складових з огляду на ринкові важелі управління. Достатньо змістовно науковці обґрунтують доцільність та необхідність постійного перегляду напрямів формування та використання людського капіталу, особливо в умовах наявних трансформаційних економічних змін. Проте взаємозв'язок економічно активного населення та людського потенціалу досліджується досить обмежено, що обумовило обрання предмету вивчення.

Мета статті. Основною метою наукової розробки є дослідження існуючих наукових позицій у розрізі понятійної категорії «економічно активне населення», доведення її взаємозв'язку з категорією «людський потенціал» та надання авторського бачення її сутності.

Виклад основного матеріалу. Сучасні реалії свідчать про наявну відсутність достатньо дієвих дій з боку керівництва країни стосовно покращення ситуації як з людським потенціалом у розрізі економічно активного населення, так і на ринку праці взагалі. Достатньо велика кількість проблем накопичувалася протягом останніх десятиліть розвитку України, що призвело до практичного призупинення розвитку якісного

рівня як людського потенціалу, так і ринку праці в контексті економічно активного населення. Особливо це простежується з позиції тієї частки людського потенціалу, яка здатна реалізувати свої трудові навички, тобто економічно активного населення. Дослідження показують, саме ця частка людського потенціалу в сучасній Україні практично не має можливості реалізуватися в повній мірі на тлі відсутності достатньої кількості робочих місць відповідної кваліфікації.

Досвід розвинених країн свідчить, що зростання безробіття, відсутність пропозиції робочих місць з існуючою в країні кваліфікацією людського потенціалу вказує на негаразди як в соціальній, так і в економічній сфері. Для більш предметного розгляду поставленої проблеми варто визначити зміст понятійної категорії «економічно активне населення», зберігаючи при цьому принцип його належності до людського потенціалу.

Для дослідження змістової характеристики обраної категорії звернемося до праць провідних науковців. Так, у своїй праці А.В. Калина [4, с. 10] стверджує, економічно активне населення представляє собою частку населення, яка працює або пропонує свою працю для виробництва товарів і надання різноманітних послуг. При цьому, висвітлюючи алгоритм визначення рівня економічно активного населення, науковець зауважує «...це є частка населення обох статей, яка задовольняє попит на робочу силу для виробництва товарів та послуг». До складових алгоритму визначення рівня економічно активного населення А.В. Калина [4, с. 10] пропонує залучати інформацію по загальній чисельності населення країни або регіону.

З позиції професора О.А. Грішнової [5] «...економічно активне населення, або робоча сила, відповідно до методики МОП, – це населення обох статей віком від 15 до 70 років включно, яке протягом певного періоду забезпечує пропозицію своєї робочої сили на ринку праці». При цьому науковець уточнює «...кількісно економічно активне населення складається з чисельності зайнятих економічною діяльністю і чисельності безробітних, до яких за цією методикою належать чітко визначені групи людей» [5].

Стає зрозумілим, що економічно активне населення країни – це населення, яке має працевздатний вік, тобто період активної трудової діяльності людини. З цього приводу А.Г. Ягодка [6, с. 279] зауважує «...працевздатне населення – це населення, здатне до трудової діяльності без урахування віку, тобто та його частина, яка потенційно має необхідний фізичний розвиток, інтелект та знання для виконання роботи. Разом із тим звертає увагу на наявність трьох сфер зайнятості, які базуються на певних понятійних категоріях ринку праці. З позиції зайнятості економічно активного населення А.Г. Ягодка [6, с. 280] констатує те, що це сфера вивчення понятійної категорії «робоча сила».

У свою чергу, Л.С. Дорошенко [7, с. 10] розкриває категорію «економічно активне населення» як частину самодіяльного населення, що має доходи від особистої участі у виробництві матеріальних, соціальних і духовних благ. Крім того,

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

Л.С. Дорошенко [7, с. 11] стверджує: «...частка економічно активного населення в загальній його чисельності залежить від чисельності населення у працездатному віці і ступеня зайнятості в окремих вікових групах», а також звертає увагу на той факт, що «...до економічно активному населенню міжнародна статистика відносить і безробітних» [7, с. 10].

А.Н. Воробйов [8, с. 85] розглядає понятійну категорію «економічно активне населення» як частину населення, яка пропонує свою працю для виробництва товарів і послуг. У свою чергу, вивчаючи зміст категорії «трудовий потенціал», І.М. Сочинська-Сибірцева [9] схильяється до думки, що її потрібно розглядати як економічно активне населення, тобто всіх тих, хто працює або активно шукає роботу (зайняті і безробітні), включаючи осіб працездатного віку і старше працездатного віку.

Зокрема, вітчизняними вченими С.С. Герасименко, А.В. Головач, А.М. Єріною [10, с. 245] констатується той факт, що «...за визначенням міжнародної організації праці економічно активне населення складається з населення обох статей старше встановленого віку, яке впродовж певного періоду часу забезпечує пропозицію робочої сили для ринкового виробництва товарів та послуг та деяких видів неринкового виробництва, що входять до системи національних рахунків та балансів (ОНР) та є економічною діяльністю».

Крім того, науковці вважають, що «...до складу економічно активне населення (робочої сили) входять тільки ті особи, які здійснюювали економічну діяльність, або шукали роботу і були готові приступити до неї, тобто класифікуються як «зайняті» та «безробітні» (у визначенні МОН) [10, с. 246].

Як показують дослідження, категорія «економічно активне населення», на думку окремих науковців, є не чим іншим як робочою силою. З цього приводу А.Т. Мармоза [11, с. 379] пропонує під робочою силою розуміти людей, фактично зайнятих працею в народному господарстві. На думку науковця, «...робоча сила є основою, найбільш активною частиною трудових ресурсів». Став зрозумілим, що автори відокремлюють активну частину трудових ресурсів, зберігаючи нішу для іншої складової в категорії «робоча сила». При врахуванні їхньої позиції робоча сила, або, як назначають деякі науковці, економічно активне населення, має розглядатися в контексті рекомендацій міжнародної організації праці (МОН).

Дещо по-іншому досліджують вказану проблему А.Г. Савченко, Г.О. Пухтаєвич та О.М. Тітьонко. На їхню думку, на ринку праці, як і на інших ринках, мають місце пропозиція (рівень заробітної плати, освіти, профспілкового захисту, релігією, податковою системою тощо – фактори) і попит на робочу силу, який визначається потребою підприємців мати необхідну кількість та якість найманої робочої сили для випуску продукції та технічну оснащеністю виробництва» [12, с. 244]. Тобто науковці додержуються думки, що ринок праці є невід'ємною частиною функціонування робочої сили. Якщо брати до уваги факт взаємототожності цієї категорії з поняттям «економічно активне населення», то цікавим в їх-

ньому твердженні є розкриття змісту, пропозиції, а саме деталізовану сферу реалізації можливостей цієї складової людського потенціалу.

Провівши дослідження окремих наукових точок зору на понятійну категорію «економічно активне населення», ми вважаємо за доцільне провести уточнення її змістової характеристики з позиції людського потенціалу. На наш погляд, категорія «економічно активне населення» представляє собою дієву частку людського потенціалу, який активно впливає на зміни ринку праці, є учасником економічних процесів у країні та володіє комплексом навичок, знань і умінь відповідного профілю.

Ми вважаємо, пропонований зміст категорії «економічно активне населення» має ряд переваг:

– по-перше, понятійний апарат, у сфері дослідження людини, є достатньо розгалужений, проте людський потенціал можна вважати комплексним поняттям, яке охоплює інтелектуальний, трудовий, соціальний та інші потенціали, що свідчить про адекватність його використання при характеристиці категорії «економічно активне населення», яке, у свою чергу, часто обирається науковцями при уточненні окремих видів людського потенціалу;

– по-друге, витримано взаємозв'язок між ринком праці та економічно активним населенням як з позиції економічної категорії, так і з позиції одночасних змін у разі їхнього взаємозв'язку;

– по-третє, наяву вплив обраної частки людського потенціалу на протікання економічних процесів у країні із обов'язковим володінням ним комплексом навичок, знань і умінь відповідного профілю, що свідчить про забезпечення більш предметної змістовності даної понятійної категорії. На наш погляд, не є доцільним згадування при трактуванні категорії «економічно активне населення» ринкових умов розвитку суспільства або констатувати наявні трансформаційно-економічні зміни, що має забезпечити більш широкий спектр її використання. При цьому включення до характеристики даної категорії обов'язкового володіння комплексом навичок, знань і умінь відповідного профілю обраної частки людського потенціалу підкреслює його тотожність з економічно активним населенням, яке виступає основою ринку попиту і пропозиції робочої сили.

Висновки

Вищеведене дослідження показало, що існує тісний взаємозв'язок між категоріями «економічно активне населення» та «людський потенціал». Від якісного розвитку людського потенціалу залежить активність участі працездатного населення на ринку попиту і пропозиції робочої сили так, як їх кваліфікаційний рівень відповідатиме висунутим вимогам. Ми вважаємо, що економічно активне населення не має права відокремлюватися зі складу людського потенціалу, а напроти, впливати на його якісні позиції у розрізі рівня освіченості, інтелектуалізації, креативності, творчості та

інших позитивних рис, які мають характеризувати особистість сучасного суспільства.

Подальшим напрямом дослідження має стати оцінювання впливу інноваційної складової на якісний рівень людського капіталу та на зміну позитивних характеристик економічно активного населення. На наш погляд, нагальна та сучасною є проблема активізації інноваційних підходів до формування такої складової людського потенціалу, як економічно активне населення, з огляду на існуючий перебіг подій у соціально-економічній сфері України.

Список використаних джерел

1. Мазурок П.П. Соціально-інституціональні основи формування ринку праці в Україні: [монографія] / П.П. Мазурок. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 426 с.
2. Коровський А.В. Еволюція людського фактора економіки та проблеми його формування: [монографія] / А.В. Коровський. – К.: КНЕУ, 2004. – 184 с.
3. Климко С.Г. Людський капітал: світовий досвід і Україна: [монографія] / С.Г. Климко, В.М. Пригода, В.О. Сизоненко. – К.: Основа, 2006. – 224 с.
4. Калина А.В. Економіка праці: [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / А.В. Калина. – К.: МАУП, 2004. – 272 с.
5. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: [підручник] / О.А. Грішнова. – К.: Знання, 2004. – 535 с. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу:http://pidruchniki.ws/12211027/ekonomika/ekonomichno_aktivne_naselenna
6. Державне регулювання економіки: [навч. посібник] / С.М. Чистов, А.Є. Никифоров, Т.Ф. Куценко, А.Г. Ягодка та ін. – К.: КНЕУ, 2000. – 316 с.
7. Дорошенко Л.С. Управление трудовыми ресурсами: [уч. пособие] / Л.С. Дорошенко. – К.: МАУП, 1997. – 60 с.
8. Иванов Ю.Н. Экономическая статистика: [учебник] / Ю.Н. Иванов, С.Е. Казаринова, Г.Л. Громышко, А.М. Воробьев и др. – [под ред. Ю.Н. Иванова]. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 480 с.
9. Сочинська-Сибирцева І.М. Пріоритети розвитку трудового потенціалу Кіровоградської області [Електрон. ресурс] / І.М. Сочинська-Сибирцева. – Режим доступу: <http://me.fem.sumdu.edu.ua/docs/d023.pdf>.
10. Герасименко С.С. Статистика: [підручник] / С.С. Герасименко, А.В. Головач, А.М. Єріна та ін. – [за ред. д-ра екон. наук С.С. Герасименка]. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 467 с.
11. Мармоза А.Т. Практикум із статистики: [навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів] / А.Т. Мармоза. – К.: Кондор, 2005. – 512 с.
12. Савченко А.Г. Макроекономіка: [підручник] / А.Г. Савченко, Г.О. Пухтаєвич, О.М. Тітьонко. – К.: Либідь, 1999. – 288 с.

К.О. ЛЮБИМОВА,
асистент, Національний технічний університет України «КПІ»

Навчально-мотивуюча компонента в практиці розвитку персоналу підприємств

У статті розвинуті теоретичні положення формування експертизи персоналу підприємств. Систематизовано основні методи практичного оволодіння уміннями та формування навиків. Виділено види розривів, які можуть виникати на підприємствах через динамічність знань. Обґрунтовано науково-методичні підходи до адаптації провідного досвіду професійного розвитку різних категорій персоналу.

Ключові слова: розвиток персоналу, експертиза персоналу, професійний розвиток різних категорій персоналу, види розривів.

В статье нашли дальнейшее развитие теоретические положения формирования экспертизы персонала предприятий. Систематизированы основные методы практического овладения умениями и формирования навыков. Выделены виды разрывов, которые могут возникать на предприятиях из-за динамичности знаний. Обоснованы научно-методические подходы к адаптации ведущего опыта профессионального развития разных категорий персонала.

Ключевые слова: развитие персонала, экспертиза персонала, профессиональное развитие разных категорий персонала, виды разрывов.

In the article theoretical items of personnel expertise formation have found the further development. The main methods of obtaining skills and forming abilities in practical conditions are systemized. Types of gaps which could arise at enterprises because of knowledge dynamics are assigned. Scientific and methodological approaches for adaptation of leading experience in professional development of different personnel categories are substantiated.

Keywords: personnel development, personnel expertise, professional development of different personnel categories, types of gaps.

Постановка проблеми. При формуванні відносин у країнах з ринковою економікою актуалізується питання управління персоналом з позицій розвитку та навчання. При цьому реальною основою економіки країни вважають національний